

MUDr. Petr Příhoda, 17.1.1939 – 14.9.2014

V polovině září, na svátek Panny Marie Bolestné, zemřel ve věku 75 let můj vzácný kolega a přítel MUDr. Petr Příhoda, psychiatr, psychoterapeut, etik, politický komentátor a katolický publicista.

Životní příběh této pozoruhodné osobnosti se odvíjel na dramatickém pozadí novodobých dějin naší země. Petr Příhoda se narodil v jihočeských Netolicích v rodině důstojníka československého letectva a učitelky, dcery kastelána zámku Kratochvíle. Po obsazení země nacisty v březnu 1939 se otec snažil emigrovat do Anglie, ale byl zadržen, odsouzen a zemřel ve věznici v saském Waldheimu, když byly jeho synovi Petrovi tři roky. Matka se pak jako žena velezrádce ocitla v tak svízelné situaci, že Petra předala do výchovy bezdětné tetě z Ostravy. Po zahájení náletů na Ostravu koncem války si jej k sobě do jižních Čech vzali prarodiče z otcovy strany.

Rok po válce se matka znovu provdala. Vzala si opět důstojníka, kterého Petr charakterizoval jako „komunistu stalinského typu“, jenž „v únorovém převratu, který obojí prarodiče vnímali jako katastrofu, viděl vítězství.“ Vzpomíná však, že se k němu samému jeho nevlastní otec choval dobře.

Rodina se poté přestěhovala do Varšavy, kde nevlastní otec působil na ambasádě jako vojenský atašé. V polské metropoli navštěvoval Petr sovětskou základní školu, do níž chodily děti ruských funkcionářů nebo místních prominentů.

Gymnázium vystudoval v Kolíně, kde se jeho nevlastní otec stal posádkovým velitelem a rodina bydlela ve vile vyvlastněného továrníka. Ve stejné době byli rodiče jeho vlastního otce „nemilosrdně rozkulačováni“ a poslouchali západní rozhlas. „Trápila mě otázka, kam vlastně patřím,“ říkal o tomto období Petr Příhoda.

Po maturitě vystudoval medicínu na dnešní Masarykově univerzitě, kde také našel cestu k víře v Boha a ke katolickému vyznání a rovněž se již tehdy dostal do hledáčku StB kvůli účasti v ilegálních univerzitních aktivitách. Tyto jeho nenáhodné odpovědi na otázku, kam vlastně patří, předurčily jeho další životní dráhu. Jako mladý lékař psychiatrické léčebny v Horních Beřkovicích tam během Pražského jara zakládal organizaci Československé strany socialistické (která tehdy nabrala nový dech jako tradiční nekomunistická strana) a byl krátce i členem ústředního výboru této strany, odkud byl však po srpnu 1968 brzy vyloučen.

V r. 1970 odešel z PL HoBe a 20 let působil jako ambulantní psychiatr v Praze 4 na poliklinice Jeremenkova. Pohyboval se v katolickém a filosofickém disentu, v okruhu dlouho vězněného teologa Oty Mádra, pod pseudonymem Podiven byl činný v samizdatu a přispíval do časopisu Svědectví, které v emigraci založil Pavel Tigrid, stýkal se s Petrem Pithartem a Jiřinou Šiklovou. Mezi myslitele, kteří ho inspirovali v psaní i v životě, počítal např. německého filosofa Romana Guardiniho, katolického

kněze Dominika Pecku, jezuitu Adolfa Kaipra, který zemřel v komunistickém žaláři či pozdějšího papeže Josepha Ratzingera.

Od r. 1967 do konce 80.let se Petr Příhoda také věnoval vlastnímu psychotherapeutickému vzdělání a působení v psychoterapii. Absolvoval psychoanalytický výcvik v tehdy nelegální pražské psychoanalytické skupině, výcvik SUR v první komunitě SUR ve skupině Jaromíra Rubeše, později vedl skupiny v Rubešových komunitách v systému SUR a v 80.letech se stal Rubešovým nástupcem jako vedoucí výcvikových komunit větve „R“. Ve výcviku ho zažili např. současní vedoucí komunit SUR, PhDr. Miroslav Vyhnánek, CSc. a PhDr. Helena Strnadlová, či supervizorka SUR PhDr. Marie Henková. Jako výcvikový terapeut učil přemýšlet o sobě, o druhých i o společném světě, byl velkorysý, svobodomyšlný, nikoliv však bezhodnotově liberální; lze říci, že (ve smyslu filosofky Hannah Arendtové, jejíž dílo dobře znal) vedl ke „svobodě k něčemu“, nikoliv „svobodě od něčeho.“

Po sametové revoluci patřil Petr Příhoda (podobně jako vloni zemřelý Slavomil Hubálek a nakonec i autor tohoto nekrologu) k těm „psycho“ nekonformistům, které výzva doby přivedla do veřejného života. Po prvních svobodných volbách byl poradcem a tiskovým tajemníkem českého premiéra Petra Pitharta, po skončení tohoto angažmá (kdy byl, podobně jako Slávek Hubálek, často rozčarován z toho, kam česká společnost a politika spěje) se však už nikdy k psychiatrii a psychoterapii nevrátil a zvolil jinou, v kontextu svého života však nikoliv nelogickou dráhu publicisty a učitele etiky. Založil na 2.lékařské fakultě UK v Praze-Motole Ústav lékařské etiky a humanitních základů medicíny, který vedl prakticky až do své smrti. Byl členem Bioetické komise při Radě vlády ČR, Etické komise Syndikátu novinářů a navzdory tomu, že jeho otec zemřel v nacistickém žaláři (nebo právě proto) byl aktivním účastníkem koordinační rady Diskusního česko-německého fóra, zřízeného Ministerstvem zahraničí ČR. Rozsáhle se věnoval publicistice: publikoval v časopise Přítomnost, v Lidových novinách, v Literárních novinách, vedl dosti neortodoxní rubriku v Katolickém týdeníku, psal rozhlasové komentáře do Radia Svobodná Evropa a do Českého rozhlasu, kde založil pořad Názory a argumenty. V r. 2013 se stal nositelem Ceny Jiřího Ješe za přínos k žánru politického komentáře.

Jeho články a komentáře byly vždy analytické, výstižné, trochu filozofující a v pravém slova smyslu nadčasové. Jako erudovaný psychoterapeut v nich nemilosrdně pitval českou i světovou politiku a také různé dobové fenomény. Hledal motivace politických aktérů a často psychologicky analyzoval profil politiků a jejich někdy výstředních činů, což leckdy odhalovalo více než běžný komentátorský úsudek. Názorově byl v dobrém smyslu křesťansky konzervativní a z hlediska své životní zkušenosti a moudrosti objevoval souvislosti, které často v každodenním shonu přehlízíme.

Poněkud osobněji na závěr. Petra Příhodu jsem vlastně střídal v psychiatrické léčebně Horní Beřkovice v r. 1970, kdy on odcházel a já jsem nastupoval. Při této příležitosti jsme se poznali a dobře si vzpomínám na jeho důvtipný sociálně-politický výklad situace v léčebně pod vládou normalizačních klanů středního a nižšího zdravotnického personálu. V léčebně zanechal pověst bouřliváka, politicky nespolehlivého, lidského a nekonformního psychiatra, aktéra neformálního života léčebenské mládeže, a také krásného muže. Myslím, že krom toho posledního jsem byl do značné míry následovníkem v jeho roli, až do takových důsledků, že jsem na jistou dobu „zdědil“ jednu z jeho přítelkyň. Petr, o 6 let starší, měl ze mě radost. Když mě posléze z léčebny vypudily politické tlaky, projevoval mi hluboké sympatie.

Setkávali jsme se pak při různých psychoterapeutických příležitostech, posléze na Aktivu SUR, ale co se týče našich aktivit v různých formách disentu, byli jsme vůči sobě obezřelí; natolik jsme se neznali. Vše jsme si pověděli potom počátkem 90.let; pravda, jako tehdejší politik ODS jsem to s ním měl v prvním plánu stejně složité jako s „pravdoláskovcem“ Slávkem Hubálkem, ale vždy v našich rozhovorech převážilo vědomí určitých společných etických a křesťanských hodnot. Jeho publicistickou činnost jsem sledoval s velkým zájmem a leckdy s obdivem. V posledních letech jsme se setkávali jen náhodně a dozvídal jsem se o něm spíše od jeho syna, MUDr. Petra Příhody mladšího, který je tč. primářem v Psychiatrické nemocnici Praha-Bohnice a vskutku svému jménu nedělá ostudu – a také od svého nejmladšího syna Adama, který během studia medicíny na 2.lékařské fakultě UK v Praze-Motole zažil Petra Příhodu jako pedagoga a nesmírně oceňoval jeho etický a humanitní vklad do biomedicínsky orientovaného studia.

Petr Příhoda byl noblesní člověk, velkorysý, vzdělaný, vstřícný a přitom názorově pevný, gentleman se suchým, někdy trpkým humorem. Dlouho vzoroval zhoubné nemoci a lékaři předpokládaný konec přežil, pokud se nemýlím, o nějakých 8 let, se vzhledem přiměřeným postupující chorobě, ale s duchem jiskřivým. Stál téměř čtvrt století mimo psychoterapeutickou obec a je v ní už málo známý, ale pokládám za svou povinnost při jeho odchodu z tohoto života připomenout, že takový člověk žil mezi námi a měl k nám blízko.

V Praze 20.září 2014

Doc. MUDr. PhDr. Kamil Kalina, CSc.